

Київський університет імені Бориса Грінченка
Історико-філософський факультет
Кафедра філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

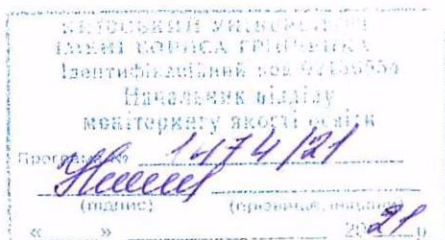
Олександр ЖИЛЬЦОВ

« 07 » « 09 » 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФСЬКІ СТУДІЇ

спеціальності	012 «Дошкільна освіта» 013 «Початкова освіта»
рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
освітньої програми	012.00.01 «Дошкільна освіта» 013.00.01 «Початкова освіта»

Київ – 2021

Розробник:

Пасько Ярослав Ігорович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладач:

Хрипко Світлана Анатоліївна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філософії Історико-філософського факультету.

Протокол від 31 серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри д.філос.н.проф. Додонов Р.О.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми _____ . ____ .20__ р.

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми 012.00.01 «Дошкільна освіта»

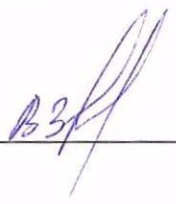

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми 013.00.01 «Початкова освіта»

Робочу програму перевірено

____ . ____ .20__ р.

Заступник декана

Пролонговано:

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), « ____ » _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), « ____ » _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), « ____ » _____ 20__ р., протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), « ____ » _____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання		Українська
Загальний обсяг кредитів / годин		4/120
Курс	1	
Семестр	1	
Кількість змістових модулів з розподілом:		4
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:	120	
Аудиторні	56	
Модульний контроль	8	
Семестровий контроль	30	
Самостійна робота	26	
Форма семестрового контролю	Екзаме	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «*Філософські студії*» полягає у допомозі студентам сформувати світоглядні основи теоретично-наукового мислення та філософської культури світорозуміння в контексті сучасних потреб вищої школи й актуальних завдань університетської освіти.

Дисципліна спрямована на формування таких фахових (професійних) програмних компетентностей освітньої програми підготовки 012.00.01 «Дошкільна освіта»:

Загальні компетентності (ЗК)	КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
	КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
	КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.
	КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (КС)	КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

Дисципліна спрямована на формування таких фахових (професійних) програмних компетентностей освітньої програми підготовки 013.00.01 «Початкова освіта»:

Загальні компетентності (ЗК)	КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
	КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
	КЗ-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
	КЗ-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
	КЗ-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.
	КЗ-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (КС)	КС-8. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у сфері початкової освіти із використанням методів наукової діяльності до формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.
---	--

3. Програмні результати навчання

За освітньою програмою підготовки 012.00.01 «Дошкільна освіта»:

ПР-09 Розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний навчально-виховний простір закладу дошкільної освіти.
ПР-12 Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

За освітньою програмою підготовки 013.00.01 «Початкова освіта»:

ПР-01. Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Лекції	Аудиторна:				Самостійна
			Семинари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. КЛАСИЧНІ ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ: ЕВОЛЮЦІЯ ПОСТАННЯ ТА РОЗВИТКУ							
Тема 1. Філософське знання в системі наукового світогляду, культури і соціальності	6	2	2	-	-	-	2
Тема 2. Духовна мудрість у філософських вченнях Стародавнього Сходу	6	2	2	-	-	-	2
Тема 3. Філософські проблеми античності	6	2	2	-	-	-	2
Тема 4. Християнська аксіологія: еволюція релігійно-філософських вчень	6	2	2	-	-	-	2
Модульний контроль	2						
Разом	26	8	8	-	-	-	8
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. УКРАЇНСЬКІ ФІЛОСОФСЬКІ ТРАДИЦІЇ							
Тема 5. Класичні метафізичні проблеми в новочасній онтології	6	2	2	-	-	-	2
Тема 6. Філософський аналіз пізнання у Модерну добу	6	2	2	-	-	-	2
Тема 7. Українська філософська традиція: джерельні витoki та ідейна спадщина (X-XVIII ст.)	6	2	2	-	-	-	2
Тема 8. Основи національної історіософії	6	2	2	-	-	-	2
Модульний контроль	2						
Разом	26	8	8	-	-	-	8
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ СВІТУ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ВИМІРИ НОВІТНІХ ВЧЕНЬ							
Тема 9. Некласична модель пізнання: структура, принципи, інтерпретації	6	2	2	-	-	-	2
Тема 10. Філософське розуміння культури і цивілізації	6	2	2	-	-	-	2
Тема 11. Специфіка гуманітарного пізнання: методологічні традиції та сучасні стратегії	6	2	2	-	-	-	2
Тема 12. Сутність людини у новітній філософії: субстанційний підхід	4	2	2	-	-	-	-
Модульний контроль	2						
Разом	24	8	8	-	-	-	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. ФІЛОСОФІЯ СОЦІАЛЬНОСТІ							
Тема 13. Функціонально-ціннісне розуміння людського буття	6	2	2	-	-	-	2
Тема 14. Філософія соціальності: класичні і некласичні моделі суспільного розвитку	6	2	2	-	-	-	2
Модульний контроль	2						
Разом	14	4	4	-	-	-	4
Семестровий контроль		30					
Усього	120	28	28	-	-	-	26

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. КЛАСИЧНІ ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ: ЕВОЛЮЦІЯ ПОСТАННЯ ТА РОЗВИТКУ

Тема 1. ФІЛОСОФСЬКЕ ЗНАННЯ В СВІТОГЛЯДНИХ КОНТЕКСТАХ НАУКИ, КУЛЬТУРИ І СОЦІАЛЬНОСТІ

Філософія як “любов до мудрості” і як теоретичний вираз світоглядного ставлення до світу. Основні підходи до означення “філософії”. Історичні передумови виникнення філософського знання. Етапи розвитку та еволюція філософської проблематики в історії ідей. Західна та Східна традиції філософування. Філософські дисципліни у системі теоретичних знань. Ділянки філософії: онтологія, епістемологія (гносеологія), аксіологія. Прикладні теми філософії. Характерні риси філософського мислення.

Поняття світогляду, його зміст та структурні рівні. Історичні типи світогляду: мітологія, релігія, філософія. Філософія та світогляд в контексті історично-культурного поступу. Співвідношення філософії, науки, мистецтва та релігії. Гуманістичний дух філософії. Значення філософії для людини. Взаємозв'язок світогляду, філософії та культури. Філософія та національність. Філософія як рефлексія духовності в культурі. Особливості національного світобачення.

Тема 2. ДУХОВНА МУДРІСТЬ У ФІЛОСОФСЬКИХ ВЧЕННЯХ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ

Культурно-ментальні, географічно-історичні, релігійно-духовні особливості світорозуміння у Стародавній Індії та Китаї. Філософські зацікавлення давньосхідних мудреців: витоки й призначення. Східне розуміння “істини”, “раціональності”, “знання”, “тотожності”, “страждання”. Духовна активність як шлях самопізнання. Аскеза як умова правильного життя. Інтуїтивне осягнення сутності буття.

Мітологічні основи давньоіндійських вчень (XV ст. до н.е. - II ст. н.е.). Принцип агімси. Ортодоксальні (веданта, йога, санкх'я, міманса) й неортодоксальні (буддизм, джайнізм) філософські школи. Духовне просвітлення у буддійських канонах. Чотири благородні істини. Складові “правильного шляху”. Нірвана як спосіб життя.

Передфілософські джерела давньокитайського світогляду. Принцип невтручання. Космосоціологізм духовно-практичного мудрості. Істина як “пристрасне мовчання”. Гуманістичний зміст моральних повчань Конфуція. Соціальне вчення легістів: причини краху. Універсальна всеприсутність “дао”. Практика недіяння та мовчання (Лао-цзи).

Тема 3. ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ АНТИЧНОСТІ

Особливості античної “софійності” як передумови європейського світогляду: *mithos* – *kosmos* – *logos*. Космоцентризм грецької філософії природи. Природа “*архе*” як прапочатку та основи усього існуючого. Натурфілософські погляди представників Мілетської (Талес, Анаксимандр, Анаксимен) та Ефеської (Геракліт) філософських шкіл: спільне та відмінне. Принцип гілозоїзму. Проблеми джерела руху, змінності та розумного порядку Всесвіту (іонійська школа). *Logos* vs хаос у вченні Геракліта про динамічну відносність буття. Моністична концепція єдності та незмінності буття (школа елеатів). Апорії Зенона: логічно-математичні парадокси руху. Філософська теорія атомізму (Демокріт та його школа). Антропологічні орієнтири “класичного” періоду. Етичний інтелектуалізм Сократа: теорія та практика. Індуктивні складові сократівського диспуту (еленктичний та маевтичний методи).

Об'єктивний ідеалізм Платона. Ідея Добра як джерело та ціль правдивого буття. Метафізичний та антропологічний дуалізм. Діалектичний метод осягнення універсальних правд. Теорія чотирьох цнот. Ідеал калокагатії. Утопічна концепція ідеальної держави. Суспільно-виховна роль мистецтв. Аристотелівська логіка як наука про принципи мислення. Суть філософської полеміки Аристотеля та Платона. “Гіломорфізм” - дуалізм матерії та форми. Причиново-цільова взаємодія потенції та енергії (процес ентелехії). Евдаймонія як найвище добро людини. Діаноетичні та етичні чесноти. Етичний принцип “золотої середини”.

Світоглядні витоки елліністичної філософії: еklektizm, синкретизм, космополітизм. Етичні ідеали індивідуального самовдосконалення у доктринах стоїків, епікурейців, скептиків та кініків. Щастя як внутрішня гармонія (автаркія), утримання від пристрастей (апатія), брак терпіння (атараксія).

Постулати незворушності перед долею (Сенека, Марк Аврелій, Цицерон), внутрішньої свободи людини (Епікур), спокою духу та критичної стриманості (Піррон).

Тема 4. ХРИСТИЯНСЬКА АКсіОЛОГія: ЕВОЛЮЦія ФіЛОСОФСЬКО-РЕЛіЙНИХ ВЧЕНЬ

Історична доля християнської релігії у період Римського царства: Христос contra культу. Впливи античності та релігій Сходу. Монотеїстична суть Біблії та християнська аксіологія. Грецький Ерос та християнська Агапе: порівняння філософських настанов.

Співвідношення вічності і часу. Історія суспільства як моральна еволюція. Проблема свободи людини. Суть полеміки навколо універсалій. Номіналізм. Зацікавленість індивідуальним існуванням речей. Пізнання Бога як акт віри. Душа як усвідомлене, розумне й вольове буття. Етичні умови морального життя: любов до Бога та милосердя. Історіософські перспективи людства: *civitas Dei* чи *civitas terrena*? Августинізм у філософсько-теологічних рефлексях класичної й некласичної доби.

“Онтологічний доказ” існування Бога (св. Ансельм Кентерберійський). Філософія як “служниця” теології. Раціоналізація віри у теологічній діалектиці П. Абеляра. Полеміка навколо універсалій.

Метафізичний реалізм св. Томи Аквінського. Людина як духовно-тілесна єдність. Інтелектуальне пізнання Бога. Томістична етика чеснот.

Філософський вимір реформ II Ватиканського собору. Сучасна католицька філософія: неотомізм та персоналізм. Концепція людини як особи (Ж. Марітен). Концепція “двох відчужень” (Е. Муньє).

ЗМіСТОВИЙ МОДУЛЬ II. УКРАЇНСЬКІ ФіЛОСОФСЬКІ ТРАДИЦіЇ

Тема 5. КЛАСИЧНІ МЕТАФіЗИЧНІ ПРОБЛЕМИ В НОВОЧАСНІЙ ОНТОЛОГіЇ

Характеристика основних онтологічних категорій: буття, субстанція, матерія, дух, простір, час у філософській традиції Заходу. Онтологічні напрями західної філософії: монізм, дуалізм, плюралізм.

Секуляризація новочасного світогляду: теїзм — деїзм - атеїзм. Математичний характер філософської істини. Онтологічна доктрина Р. Декарта: субстанційний дуалізм. Мислення і протяжність як субстанційні атрибути. Субстанційні вияви у природньому та духовному бутті. Значення самосвідомості. Одушевленість людського тіла.

Післякартезіанські інтерпретації проблеми субстанції. Пантеїзм Б. Спінози: принцип єдності Бога і природи. Монадологія Г. В. Ляйбніца. Духовна природа монад, їх властивості та типи. Плюралістична концепція буття.

Матеріалістична онтологія XVIII ст. та її утвердження у філософській спадщині Д. Дідро, Ж.-Ж. Руссо, К. Гельвеція, П. Гольбаха. Принцип розумності людини. Принцип розумної самодостатності природи. Механістичний принцип редуccionізму. Людина як освічений механізм (Ж. Ламетрі).

Інтерпретація Абсолюту в німецькій класичній філософії. Ідея саморозвитку природи І. Канта. Історично-процесуальне розуміння істини у Г.-В.-Ф. Гегеля. Позиція абсолютного ідеалізму. Тотожність мислення і буття. Самоздійснюваність Абсолютного духу: три ступені розвитку. Панлогічний характер філософської системи. Три принципи діалектики. Три форми існування духу.

Тема 6. ФіЛОСОФСЬКІЙ АНАЛіЗ ПіЗНАННЯ У МОДЕРНУ ДОБУ

Світоглядно-наукові джерела гносеологічних напрямів у філософії Нового часу та Просвітництва. Класична модель пізнання. Взаємозв'язок онтологічних та гносеологічних поглядів у філософії Модерну. Можливості адекватного пізнання: гносеологічний оптимізм, гносеологічний скептицизм, гносеологічний релятивізм. Кореспондентна істина. Систематизація теорії пізнання як науки.

Картезіанство, його змісти та значення в науковій методології. Внесок Рене Декарта у заснування модерної філософії: від методичного сумніву до “*cogito ergo sum*”. Гносеологічні потенціали “*cogito*” у європейській філософії. Пізнання як віддзеркалення. Новочасні різновиди емпіризму (Ф. Бекон, Дж. Лок, Д. Г'юм).

Система критичної філософії І. Канта: суть “коперніканського” перевороту. Трансценденталізм та апріоризм. Три пізнавальні здатності суб'єкта: чуття, розсудок, розум. Апріорні та апостеріорні судження. Аналітична та синтетичне знання. Вчення про речі-в-собі та речі-для-нас.

Тема 7. УКРАЇНЬСЬКА ФІЛОСОФСЬКА ТРАДИЦІЯ: ДЖЕРЕЛЬНІ ВИТОКИ ТА ІДЕЙНА СПАДЩИНА (X-XVIII ст.)

Традиції українського філософування: світоглядні витoki, джерела, періодизація. Аристотелізм та платонізм. Філософські ідеї в Україні Княжої доби (І. Дамаскин, митр. Іларіон, “Ізборник Святослава” та ін.).

Вплив ідей італійського гуманізму на духовні процеси в Україні: гуманізм та проблема гідності людини. Ідеї Відродження у братських школах. Полемічна література. Історіософська та морально-етичні погляди П. Скарги та І. Вишенського. Своєрідність “барокової” філософії. Філософське вчення Г. Сковороди: дві натури, три світи. Концепція “спорідненої праці” та “нерівної рівності”. Філософія серця П. Юркевича. Поява професійної філософії. Проблематика філософських курсів професорів Києво-Могилянської Академії.

Тема 8. ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІСТОРІОСОФІЇ

Світоглядні ідеї українського романтизму. Кирило-Мефодієвське товариство: початки національної історіософії (П. Куліш, М. Костомаров). Національна ідея у творчості Т. Шевченка, М. Гоголя. Свобода як вияв духу нації. Філософські аспекти спадщини М. Драгоманова, П. Куліша, В. Липинського, М. Міхновського, Д. Донцова. Філософські основи світогляду І. Франка.

Філософське осмислення світу в українській художній культурі початку ХХ ст (Леся Українка, В. Винниченко). Історико-філософські та культурознавчі дослідження І. Мірчука, О. Кульчицького та В. Антоновича. Маланюка. Космологічні погляди С. Подолинського та В. Вернадського.

„Національне питання” у радянський період історії українського філософування: ідейно-ідеологічні стандарти. Історіософська думка України в контексті вибору між Сходом і Заходом (М. Грушевський, М. Хвильовий, І. Лисяк-Рудницький, О. Забужко). Денаціоналізація як українська проблема ХХ ст. (Є. Маланюк). Філософія в незалежній Україні: школи, напрямки, персоналії.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ СВІТУ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ВИМІРИ НОВІТНІХ ВЧЕНЬ

Тема 9. НЕКЛАСИЧНА МОДЕЛЬ ПІЗНАННЯ: СТРУКТУРА, ПРИНЦИПИ, ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Межі класичної моделі пізнання. До питання про трансцендентальну структуру свідомості (кантівський принцип апріоризму).

Марксистська концепція діалектико-матеріалістичної гносеології. Принцип відображення. Значення чуттєвого досвіду та практичної діяльності. Різновиди істин та їх критерії. Внутрішня неузгодженість лєнінської моделі пізнання.

Вихідні принципи філософії прагматизму. Пізнання як творчість. Дія як головна форма життєдіяльності особи. Структура моделі пізнання (Ч. Пірс). Роль ситуативного сумніву. Три методи закріплення віри. Пізнання як конструювання світу (В. Джемс). Критерії істинності знання. Теорія інструментальної істини. Призначення прагматичного методу. Кумулятивна засада наукового пізнання. Метод реконструкції соціального досвіду (Дж. Дьюї).

Основи аналітичного методу (Віденський гурток). Формалізована система наукового знання (Р. Карнап). Принцип верифікації та його модернізація. Фальсифікація як процедура в установленні наукової істинності. Апріорно-трансцендентальна модель науки: феноменологічний підхід. Ідеальна мета науки (Е. Гусерль). Сміслове поле “життєвого світу”. Наївна та рефлексивна настанови свідомості. Принцип очевидності як “переживання” істини. Метод трансцендентальної редукції.

Тема 10. ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ КУЛЬТУРИ ТА ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Культура як феномен людського буття. Специфіка філософської рефлексії над культурно-цивілізаційним досвідом людства.

Натуралістичне розуміння культури: концепції просвітників (К. Гельвецій, П. Гольбах), філософських антропологів (А. Гелен) та марксистів (М. Каран, Е. Маркарян). Культура як сфера людської опредметності. Діяльнісна сутність культури.

Соціологічне розуміння культури (Л. Вайт). Культура як соціальний феномен. Структурні складові культури як системи. Адаптивні механізми культурного функціонування суспільства.

Аксіологічне розуміння культури у європейських філософських течіях. Циклічний підхід (О. Шпенглер). “Цивілізаційна” стадія як антитеза культурної динаміки смислів. Культура як сукупність

цінностей (В. Віндельбанд, Г. Ріккерт). Духовно-вартісна й символічна істотність культури (Е. Касіпер). Феноменологічна інтерпретація культури (Е. Гусерль). Історичність буття-в-традиції (М. Гайдеггер, Г. Г. Гадамер).

Філософія цивілізації: глобально-технократичний (Д. Белл, З. Бжезинський, Е. Тофлер) та локально-культурологічний (А. Тойнбі, П. Сорокін, С. Гантінгтон) підходи. Основи інформаційного суспільства (Й. Масуда).

Тема 11. СПЕЦИФІКА ГУМАНІТАРНОГО ПІЗНАННЯ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ

Рівні наукового пізнання і критерії їх розрізнення. Філософське розуміння гуманітарного пізнання. Інтегральний та міждисциплінарний характер гуманітарного знання. Категорія «розуміння» у традиційній та філософській герменевтиці. Взаємозв'язок мови й людської індивідуальності. Складові розуміння. Суть принципів герменевтичного кола, герменевтичного трикутника.

Становлення герменевтики як методології наук про дух. Історична дійсність як текст (В. Дільтай). Значення ірраціонального пізнання. Розуміння як специфічно людське ставлення до дійсності (М. Гайдеггер). Розуміння як відкрита й діалогічна інтерпретація досвіду (Г. Г. Гадамер). Герменевтична ситуація та її «горизонт» у філософській герменевтиці. Дієвість мови у процесі пізнання «людина-світ» (О. Потебня).

Мовні основи філософських проблематик (Л. фон Вітгенштайн, Б. Рассел, Дж. Остін). Суть, форми й особливості структуралістського методу (Ф. де Сосюр, К. Леві-Строс, Ч. Пірс, М. Фуко, Р. Барт, Ж. Дерріда, Ж.-Ф. Ліотар). Дослідження у сфері гуманітаристики та проблеми в сучасній українській філософії (В. Горський, С. Кримський, М. Попович, Є. Бистрицький, А. Лой, В. Табачковський, А. Шевченко, К. Сігов).

Тема 12. СУТНІСТЬ ЛЮДИНИ У НОВІТНІЙ ФІЛОСОФІЇ: СУБСТАНЦІЙНИЙ ПІДХІД

Еволюція філософської інтерпретації людини. Субстанційне розуміння людської сутності: соціально-субстанційний, натуралістично-субстанційний, духовно-релігійний підходи.

Істотність людини згідно філософії марксизму. Трагування особи та життєвої соціальності у екзистенціалістській філософії (Ж.-П. Сартр, А. Камю, С. де Бовуар). Феномен екзистенції (М. Гайдеггер). Природно-інстинктивні мотивації людської поведінки у біхевіоризмі. Співвідношення біологічного й соціального у соціобіології.

Психоаналітична концепція людської природи: натуралістичне тлумачення. Гонові потяги. Структура психічної реальності (З. Фройд). Репресивна функція культури. Своєрідність неопсихоаналітичних інтерпретацій психічного життя людини. Зміст свідомості, згідно К. Г. Юнга. Взаємодія несвідомого й свідомості. Головні ідеї трансакційного аналізу (Е. Берн).

Філософські основи релігійної антропології. Психогенез духовної сутності людини (концепція Т. де Шардена). Персоналістичний напрям в українській філософії: від Г. Сковороди до О. Кульчицького.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. ФІЛОСОФІЯ СОЦІАЛЬНОСТІ

Тема 13. ФУНКЦІОНАЛЬНО-ЦІННІСНЕ РОЗУМІННЯ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Світоглядні основи функціонально-ціннісного трактування людського буття. Нігілізм як опозиція традиційним цінностям. Вихідні принципи ніцшеанської інтерпретації людини. Культурні первні індивідуальної самореалізації: діонісійський та аполонівський.

Єдність людини та світу у філософській антропології. Чуттєвий порив та форми людського буття (М. Шелер). Надвітальність «духу» та його характеристики. Екцентрична цілісність людського буття й позиційний характер існування (Г. Плеснер). Біопсихосоціальні потреби людської природи у розумінні Е. Фрома. Екзистенційні дихотомії життя.

Тема 14. ФІЛОСОФІЯ СОЦІАЛЬНОСТІ: КЛАСИЧНІ І НЕКЛАСИЧНІ МОДЕЛІ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Специфіка предмету та категорії соціальної філософії. Моделі історичного процесу. Формацийний та цивілізаційний підходи до розвитку суспільства. Гуманістична спрямованість соціальної філософії. Суспільство як об'єкт філософського пізнання в західній та східній парадигмах.

Головні методологічні принципи соціальної філософії. Проблематика філософії історії.

Соціально-філософське знання в класичній та некласичній моделях. Особливості ідей англійських (Т. Гобс, Дж. Лок) та французьких (Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо) просвітників. Диференціація суспільства і держави у філософських дискурсах XVIII-XIX ст. (А. Фергсон, І. Кант, Г.-В.-Ф. Гегель, А. де Токвіль). Соціальна філософія позитивістів: науковий підхід до пояснення суспільного життя (О. Конт, Г. Спенсер). Соціально-філософська доктрина марксизму: теоретичні засади та практичні трансформації. Структурно-функціональна концепція суспільства (Е. Дюркгайм). Рушійні сили суспільного поступу/занепаду (Х. Ортега-і-Гасет).

Відкрите і закрите суспільство. Громадянсько-національна ідентичність. Громадянське суспільство і правова культура. Позитивні і негативні аспекти ідеології. Утопія у сфері суспільної уяви (у текстах Маркса, Вебера, Альтюсера, Габермаса, Гірца). Взаємодія ідеології та утопії. Справедливість як чесність (Дж. Ровлз) і як чеснота (А. Макінтайр). Національно-громадянська ідентичність і демократія.

Поняття, структура і чинники громадянського суспільства. Новітні інтерпретації дискурсивних практик суспільства (Т. Парсонс, Е. Гелнер, Ю. Габермас). Права людини як прагнення гідності. Соціальність як солідарність (Р. Рорті). Громадянство та патріотизм. Громадянське суспільство та українська культурна спадщина.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№ з/п	Вид діяльності студента	Змістовний модуль 1		Змістовний модуль 2		Змістовний модуль 3		Змістовний модуль 4		
		Макс. кількість балів за одиницю	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	4	4	4	4	4	4	2	2
2	Відвідування семінарських занять	1	4	4	4	4	4	4	2	2
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	4	20	3	15	2	10
4	Робота на семінарських заняттях	10	4	40	4	40	4	40	2	20
5	Індивідуальне завдання	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
7	Разом			93		93		88		59
Максимальна кількість балів				333						
Розрахунок коефіцієнта:				$60/333=0.18$						

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Самостійна робота – один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом. Упровадження в практику навчальної програми різноманітних форм самостійної роботи активно сприяє модернізації навчального процесу шляхом подолання протиріч між трансляцією знань і їх засвоєнням у взаємозв'язку теорії та практики.

Мета самостійної роботи студентів:

- розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів;
- формування умінь і навичок самостійної розумової праці;
- розвиток морально-вольових зусиль;
- формування в студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань як необхідної умови професійного становлення.

Завдання самостійної роботи студентів:

- навчання студентів самостійно працювати з різними джерелами інформації;
- творче сприйняття і осмислення навчального матеріалу;
- формування навичок щоденної навчальної самостійної роботи.

Зміст самостійної роботи полягає в таких положеннях:

- самостійне вивчення теоретичних, історичних і науково-практичних тем;
- самостійна робота з джерелами та літературою з метою кращого засвоєння програмного матеріалу;
- підготовка наукових повідомлень, інформаційних довідок;
- підготовка вибіркового дослідного завдання на базі критичного огляду наукових публікацій, розроблення пропозицій щодо вирішення актуальних проблем або прогнозів за обраною тематикою;
- презентація та захист результатів виконання вибіркового дослідницького завдання.

Самостійна робота студентів повинна забезпечити:

- системність знань та засобів навчання;
- володіння розумовими процесами;
- мобільність і критичність мислення;
- володіння засобами обробки інформації;
- здібність до творчої праці.

Одним із видів самостійної роботи є опрацювання лекційного матеріалу, визначення головного в змісті лекції, засвоєння її основних моментів. Для систематизації отриманих знань з дисципліни до кожної наступної теми слід ретельно готуватись: систематично опрацьовувати матеріал попередньої лекції, рекомендовану літературу, повторювати пройдений матеріал.

Критерії оцінювання – кожна робота оцінюється у 5 балів.

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1	Глибина і повнота розкриття завдань	2 бали
2	Повнота використання рекомендованої літератури	1 бали
3	Обґрунтування висновків	0,5 бали
4	Грамотність, стиль викладу, оформлення роботи	1 бал
5	Обсяг виконаної роботи	0,5 бал

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
1	В контексті першої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	2	5
2	В контексті другої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	2	5
3	В контексті третьої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	2	5
4	В контексті четвертої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	2	5
5	В контексті п'ятої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	2	5
6	В контексті шостої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	2	5
7	В контексті сьомої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	2	5
8	В контексті восьмої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою.	2	5
9	В контексті дев'ятої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою	2	5
10	В контексті десятої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою	2	5
11	В контексті одинадцятої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою	2	5
12	В контексті тринадцятої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою	2	5
13	В контексті чотирнадцятої теми студенти, використовуючи рекомендовану літературу, повинні самостійно опрацювати першоджерела за заявленою тематикою	2	5
Разом		26	65

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

6.4 Методика розрахунків модульної і семестрової оцінок студента

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік. *Методи письмового контролю:* модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.

- *Комп'ютерного контролю:* тестові програми.

- *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Філософія як форма суспільної свідомості та особливий тип знання. Предмет філософії.
2. Основні функції філософії.
3. Поняття світогляду, його структура, основні функції.
4. Історичні типи світогляду.
5. Специфіка співвідношення філософії з наукою, культурою, ідеологією.
6. Філософія Стародавньої Індії.
7. Філософія Стародавнього Китаю.
8. Стихійна діалектика давньогрецької філософії. Особливості Мілетської філософської школи.
9. Вчення Демокріта про атоми.
10. Філософські ідеї Сократа.
11. Філософське вчення Платона.
12. Філософія Арістотеля.
13. Характерні риси філософії епохи Середньовіччя.
14. Філософія А. Аврелія, Ф. Аквінського та М. Кузанського.
15. Гуманізм і натурфілософія епохи Відродження.
16. Філософські ідеї М. Коперника, Дж. Бруно та Г. Галілея.
17. Філософські погляди Н. Макіавеллі.
18. Раціоналізм і емпіризм філософії Нового часу.
19. Філософські погляди Ф. Бекона та Р. Декарта.
20. Характерні риси філософії французького Просвітництва.
21. Філософські ідеї Ф. Вольтера, Д. Дідро, Ж. Ламетрі та П.-А. Гольбаха.
22. Німецька класична філософія та її місце в історії світової філософської думки.
23. Філософські погляди І. Канта.
24. Філософія Й. Фіхте і Ф. Шеллінга.
25. Філософія Г.В.Ф. Гегеля: система і метод.
26. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.
27. Основні ідеї філософії марксизму.
28. Філософія класичного психоаналізу.

29. Філософія неофрейдизму. К. Юнг та Е. Фромм.
30. Загальні риси філософії екзистенціалізму.
31. Філософія М. Хайдеггера.
32. Філософські ідеї К. Ясперса.
33. Філософія Ж.-П. Сартра.
34. Філософія А. Камю.
35. Філософські погляди Ф. Ніцше.
36. Основні віхи розвитку філософської думки в Україні.
37. Філософія Києво-Могилянської академії.
38. Філософська система Г. Сковороди.
39. Вчення про ноосферу В. Вернадського.
40. Соціально-філософські погляди М. Драгоманова, І. Франка, Л. Українки.
41. Сутність філософії позитивізму, неопозитивізму та постпозитивізму.
42. Концепція істини в філософії прагматизму.
43. Філософський зміст категорії буття.
44. Основні форми буття.
45. Рух як атрибут буття. Основні характеристики та форми руху. Рух і розвиток.
46. Простір і час як форми буття.
47. Закон єдності і боротьби протилежностей.
48. Закон взаємного переходу кількісних змін в якісні.
49. Закон заперечення заперечення.
50. Основні категорії діалектики.
51. Походження людини як філософська проблема.
52. Єдність біологічного і соціального в людині.
53. Проблема сенсу життя, смерті та безсмертя людини.
54. Свобода як філософська проблема і життєва цінність. Багатовимірність свободи.
55. Свідомість як предмет філософського дослідження. Структура свідомості.
56. Форми суспільної свідомості.
57. Свідоме, несвідоме і штучний інтелект.
58. Особистість як продукт культурного розвитку.
59. Індивідуальне і суспільне буття людини. Індивід, індивідуальність, особа.
60. Проблема пізнання та практики.
61. Єдність чуттєвого і раціонального пізнання.
62. Емпіричний і теоретичний рівні наукового дослідження.
63. Поняття істини у філософії. Істина як процес. Практика як критерій істини.
64. Предмет соціальної філософії.
65. Поняття суспільства. Основні підходи до розуміння суспільства.
66. Рушійні сили історичного процесу.
67. Соціальна структура суспільства.
68. Основні ознаки інформаційного суспільства.
69. Культура як предмет філософського аналізу.
70. Гуманізація людського буття як глобальна проблема.
71. Філософське розуміння сучасної освіти.
72. Проблема цінностей у філософії.
73. Глобальні проблеми сучасності і майбутнє людства.

6.6 Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 120 год., лекції – 28 год., семінарські – 28 год., самостійна робота – 26 год., модульний контроль – 8 год.

Модуль	Змістовний модуль I				Змістовний модуль II				Змістовний модуль III				Змістовний модуль IV	
Кількість балів за модуль	93				93				88				59	
Лекції	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14
Бали за відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Бали за роботу на семінарі	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Бали за відвідування семінарів	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Бали за самостійну роботу	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	-	5	5
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (25 балів)				Модульна контрольна робота (25 балів)				Модульна контрольна робота (25 балів)				Модульна контрольна робота (25 балів)	
Підсум. контроль	Екзамен (40 балів)													

8. Рекомендовані джерела

Основні

1. Рижак Л. Філософія як рефлексія духу. Навч. посібник. – Львів, 2009.
2. Карась А. Філософія: предмет та історія: Текст лекцій. – Львів, 1994.
3. Кульницький О. Введення в проблематику сутності філософії // Записки НТШ: Праці історично-філософичної секції. – т. 191. – Париж-Нью-Йорк-Мюнхен, 1984. – с. 1-86.
4. Предмет і проблематика філософії: Навчальний посібник (за заг. ред. М. Скринника і З. Скринник).— Львів, 2001.
5. Захара І. Лекції з історії філософії. – Львів, 1997.
6. Горський В. Історія української філософії. – К., 2001.
7. Гжегорчик А. Життя як виклик. Вступ до раціональної філософії. – Варшава, 1996.
8. Рюс Ж. Поступ сучасних ідей. Панорама новітньої науки. – К., 1998.
9. Татаркевич В. Історія філософії. – т. 1, 2, 3. Антична і середньовічна філософія. – 2006.
10. Петрушенко В.Л. Філософія: Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. – 5-те вид., стереотипне. – Львів, 2007.
11. Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія. – К., 1996.
12. Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В. Г. Історія філософії. – К., 2001.
13. Вступ до філософії: історико-філософська пропедевтика / під ред. Г. І. Волинки. - К., 1999.
14. Вундт В. Введение в философию. – М., 1998.
15. Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: підручник. – К., 2005.
16. Кримський С. Запити філософських смислів. – К., 2002.
17. Кульницький О. Основи філософії і філософичних наук. – Мюнхен-Львів, 1995. Скотний В. Філософія: історичний і систематичний курс. – К., 2005.
18. Пашук А. Нариси з історії філософії середніх віків. - К., 2007.
19. Петрушенко В. Л. Епістемологія як філософська теорія знання. – Львів, 2000.
20. Семенюк Е., Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки. – Львів, 2006.
21. Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії (від Декарта до Вітгенштейна). — К., 1998.
22. Ярошовець В. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму. – К., 2004.
23. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005.
24. Філософія: предмет, історія, проблеми. Текст лекцій (під ред. Карася А.Ф., Скринника М.А., Пашука А.І.). – Львів, 1994. – ч. 1.
25. Штайн Е. Вступ до філософії. – Жовква, 2011.

Вибрані першоджерела

1. Августин св. Сповідь. — Львів, 2008.
2. Аврелій Марк. Наодинці з собою. Роздуми. — Львів, 2007.
3. Ансельм Кентенберійський. Монологіон. Прослогіон (вступ. стаття і комент. А. Баумейстера). — Львів, 2012.
4. Арістотель. Політика. — К., 2000.
5. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика. – М., 1989.
6. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства. – К., 2008.
7. Башляр Г. Новый рационализм. – М., 1987.
8. Бергсон А. Творча еволюція. – К., 2010.
9. Берлін І. Чотири есе про свободу. — К., 1994.
10. Белл Д., Иноземцев В.Л. Эпоха разобщённости: Размышления о мире XXI века. – М., 2007.
11. Боецій С. Розрада від філософії. — К., 2002.
12. Боецій А.М.С. Теологічні трактати. — Львів, 2007.
13. Валіцький А. Марксизм і стрибок у царство свободи. Історія комуністичної утопії. – К., 1999.
14. Василій Великий, св. Вибрані листи св. Василя Великого. — Нью-Йорк, 1964.
15. Василій Великий. Гомілії. — Львів, 2006.
16. Вебер М. Протестанська етика і дух капіталізму. — К., 1995.
17. Вейль С. Укорінення. – К., 1999.
18. Вернадський В. Вибрані праці. — К., 2005.
19. Вітгенштайн Л. Tractatus logico-philosophicus: Філософські дослідження. – К., 1995.
20. Гаск Ф.А. Конституція свободи. — Львів, 2002.
21. Гайдеггер Г.-І. Дорогою до мови. – Львів, 2007.

22. Гайзенберг В. Физика и философия. Часть и целое. — М., 1990.
23. Гартман Н. Познание в свете онтологии // Западная философия: Итоги тысячелетия. — Екатеринбург, 1997. — с. 463-540.
24. Гартман Н. Систематическая философия в собственном изложении // Фауст и Заратустра. — СПб., 2001.
25. Гегель Г.В.Ф. Феноменологія духу. — К., 2004.
26. Гелен А. О систематике антропологии / Проблема человека в западной философии. — М., 1988. — с. 152-201.
27. Гельвецій К.А. Про людину, її розумові здібності та виховання. — К., 1994.
28. Генрих Д. Свідоме життя. Дослідження співвідношення суб'єктивності та метафізики. — К., 2006.
29. Геракліт. Фрагменти // Філософська і соціологічна думка. — 1991. — № 4. — с. 56-66.
30. Гоббс Т. Бегемот. — К., 1996.
31. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. — К., 2000.
32. Гелнер Е. Нації та націоналізм; Націоналізм. — К., 2003.
33. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология // Вопросы философии. — № 7. — 1992. — с. 136-176.
34. Г'юм Д. Трактат про людську природу: Спроба запровадження експериментального методу міркувань про об'єкти моралі / За ред. Е.К. Мосснера. — К., 2003.
35. Гюфе О. Демократія в епоху глобалізації. — К., 2007.
36. Декарт Р. Геометрія і філософія. — Тернопіль, 2002.
37. Декарт Р. Метафізичні роздуми. — К., 2002.
38. Декарт Р. Роздуми про метод. — К., 2003.
39. Джеймс В. Деякі метафізичні проблеми, розглянуті з погляду прагматизму. Єдність і множинність. — К., 2000.
40. Джемс В. Прагматизм. — К., 2000. — с. 25-42.
41. Деріда Ж. Письмо і відмінюваність. — К., 2004.
42. Деріда Ж. Письмо японському другу // Вопросы философии. — 1992. — № 4. — с. 53-57.
43. Дильтей В. Категории жизни // Вопросы философии. — 1995. — № 10. — с. 129-144.
44. Донцов Д. Націоналізм. — 3-є вид. — Лондон, 1966.
45. Донцов Д. Дух нашої давнини. — Дрогобич, 1991.
46. Драгоманов М. Шевченко, українофіли і соціалізм / Вибране. — К., 1991. — Режим доступу: <http://litopys.org.ua/drag/drag14.htm>
47. Дьюи Дж. Реконструкція в філософії. — М., 2001.
48. Еліас Н. Процес цивілізації: соціогенетичні і психогенетичні дослідження. — К., 2003.
49. Кар Тіт Лукрецій. Про природу речей. — К., 1988.
50. Кант І. Критика практичного розуму. — К., 2004.
51. Кант І. Критика чистого розуму. — К., 2005.
52. Кант І. Прологмени до нашої майбутньої метафізики, яка може постати як наука. — К., 2005.
53. Карнап Р. Філософские основания физики. Ведение в философию науки. — М., 1971.
54. Кониський Г. Філософські твори у 2-х т. — К., 1990.
55. Куйан У.В.О. Слово и объект. — М., 2000.
56. Ламетри. Сочинения. — М., 1983.
57. Лок Дж. Два трактати про врядування. — К., 2001.
58. Камю А. Міф про Сізіфа. — Харків, 1996.
59. Кассіер С. Людський світ простору і часу // Філософська і соціологічна думка. — 1992. — № 5.
60. Кримський С. Б. Запити філософських смислів. — К., 2003.
61. Костомаров М. Книги Буття Українського Народу // Кирило-Методіївське товариство: у 3-х т / АН УРСР. Археогр. Коміс. та ін. — К., 1990. — т. 1. — с. 250-258.
62. Липинський В. Листи до братів-хліборобів про ідею та організацію українського монархізму: пис. 1919-1920 рр. // Українська суспільно-політична думка в ХХ ст.: Документи і матеріали. — Мюнхен, 1983. — т. 1.
63. Мак'явеллі Н. Флорентійські хроніки. Державець. — К., 1998.
64. Маланюк Є. Книга спостережень. — т. 2. — Торонто, 1966.
65. Малахов В. Право бути собою. — К., 2008.
66. Мамардашвили М. Как я понимаю философию. — М., 1992.
67. Маритен Ж. Філософ в мире. — М., 1994.
68. Масарик Т. Г. Идеали гуманности. — Львів, 1902.

69. Масарик Т.Г. Права і демократія: Вибрані праці. — К., 2007.
70. Міхновський М. Самостійна Україна // Вивід прав України. — К., 2002.
71. Монтень М. Проби. — кн. 1. — К., 2005.
72. Мор Т., Кампанелла Т. Утопія. Місто Сонця. — К., 1988.
73. Мунье Э. Манифест персоналізму. — М., 1999.
74. Ніцше Ф. Повне зібрання творів. — т. 1. — Львів, 2004.
75. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі. — Львів, 2002.
76. Ортега-і-Гасет Х. Вибрані твори. — К., 1994.
77. Ортега-і-Гасет Х. Что такое философия? — Режим доступу: <http://psylib.org.ua/books/orteg01/index.htm> (лекції I, V).
78. Паскаль Б. Думки. — К., 2009.
79. Паскаль Б. Думки про релігію. — Львів, 1995.
80. Печчеї А. Человеческие качества. — М., 1980.
81. Писання Трофима Зіньківського: у 2-х кн. — Львів, 1896. — кн. 2.
82. Пирс Ч. Начала прагматизма. — СПб., 2000.
83. Платон. Бенкет. — Львів, 2005.
84. Платон. Держава. — К., 2000.
85. Платон. Діалоги. — К., 2000. — с. 20-41.
86. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. — К., 1998.
87. Потебня О. Естетика і поетика слова. — К., 1985.
88. Прокопович Ф. Філософські твори у 3-х томах. — К., 1979.
89. Рассел Б. Человеческое познание: его сферы и границы. — К., 1997.
90. Ренч Т. Конституція моральності. Трансцендентальна антропологія і практична філософія. — К., 2010.
91. Рорти Р. Філософія и зеркало природы. — Новосибирск, 1997.
92. Роттердамський Е. Похвала Глупоті. Домашні бесіди. — К., 1993. — с. 14-63.
93. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо: Нарис феноменологічної онтології. — К., 2001.
94. Сенека Л.А. Моральні листи до Луцілія. — К., 1996.
95. Спіноза Б. Теологічно-політичний трактат. — К., 2003.
96. Тейлор Ч. Етика автентичності. — К., 2002.
97. Тома Аквінський. Коментарі до Аристотелевої "Політики". — К., 2000.
98. Тоффлер Е. Третя хвиля. — К., 2000.
99. Уайтхед А.Н. Избранные работы по философии. — М., 1990.
100. Унамуно М. Избранное: в 2-х т. — Ленинград, 1981.
101. Фермеерс. Очі панди. Філософське есе про довілля. — Львів, 2000.
102. Франкл В. Человек в поисках смысла. — М., 1990.
103. Фрейд З. Я и Оно. — М., 1990.
104. Фромм Э. Бегство от свободы. Человек для себя. — М., 2000.
105. Фромм Э. Душа человека. — М., 1992.
106. Хайдеггер М. Бытие и время. — М., 1993.
107. Хайдеггер, М. Основные понятия метафизики // Вопросы философии. — 1989. — № 9. — с. 116—163.
108. Хайдеггер, М. Что это такое — философия? // Вопросы философии. — 1993. — № 8. — с. 113-123.
109. Хантінгтон С. Захід: унікальність versus універсалізм // Філософська думка. — 1999. — №1-2. — с. 82-100.
110. Хвильовий М. Думки проти течії // Твори: у 2-х т. — К., 1991. — т. 2. — с. 444-514.
111. Шарден Т. де. Феномен человека. — М., 1987.
112. Шлемкевич М. Загублена українська людина. — Нью-Йорк, 1954.
113. Юнг К. Сознательное и бессознательное. — СПб., 1997.
114. Ясперс К. Смысл и назначение истории. — М., 1991.

Англомовні джерела:

1. Brooke Noel Moore, Kenneth Bruder. Philosophy. The Power of Ideas. 6th edition. Mc Graw Hill, 2005. 600 p.
2. Edward Craig. Philosophy // Nigel Warburton Philosophy. Basic Readings. Routledge, 2005. P. 5-10.

3. Kitcher, Philip. Philosophy of science. Encyclopaedia Britannica. 2013. URL: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/528804/philosophy-of-science>.
4. Law, Stephen. Philosophy. New York: DK Publishing, 2007.
5. Olafson, Frederick. Philosophical anthropology. Encyclopaedia Britannica. 2014. URL: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/456743/philosophical-anthropology>.
6. Pecorino, Philip. An Introduction to Philosophy. An online Textbook. CUNY: Queensborough Community College, 2000. URL (доступ 12.11.2014): http://www.qcc.cuny.edu/SocialSciences/ppecorino/INTRO_TEXT/CONTENTS.htm.
7. Richard H. Popkin. Origins of Western Philosophic Thinking // Richard H. Popkin The Columbia History of Western Philosophy. New York: Columbia University Press, 1999. P. 1-5.
8. Robert Audi. Philosophy // Donald M. Borchert Encyclopedia of Philosophy. Thomson & Gale, 2006. V. 7. P. 325-337.
9. Rodolphe Gasché. The Honor of Thinking: Critique, Theory, Philosophy. 1st edition. Stanford University Press, 2006. 424 p.
10. The Oxford companion to philosophy / Ted Honderich. New Edition. Oxford University Press, 2005. 1060 p.